

Workshop desinformatie Casus Klimaatverandering

april 2024

Indra van Deemter en Pim Renou



Wat is jouw doel voor vandaag?

Waar hoop jij mee weg te lopen na deze workshop?

Bron foto: Pixabay



Leerdoelen

Aan het einde van de workshop kun je:

- 1. Fictie en werkelijkheid in de media onderscheiden.**
- 2. Veelgebruikte standaardtechnieken herkennen die de beeldvorming beïnvloeden en dit gebruiken in een professionele context.**
- 3. De invloed van de media op gedrag en houding beschrijven, onderzoeken en analyseren.**

Bron foto Reuters



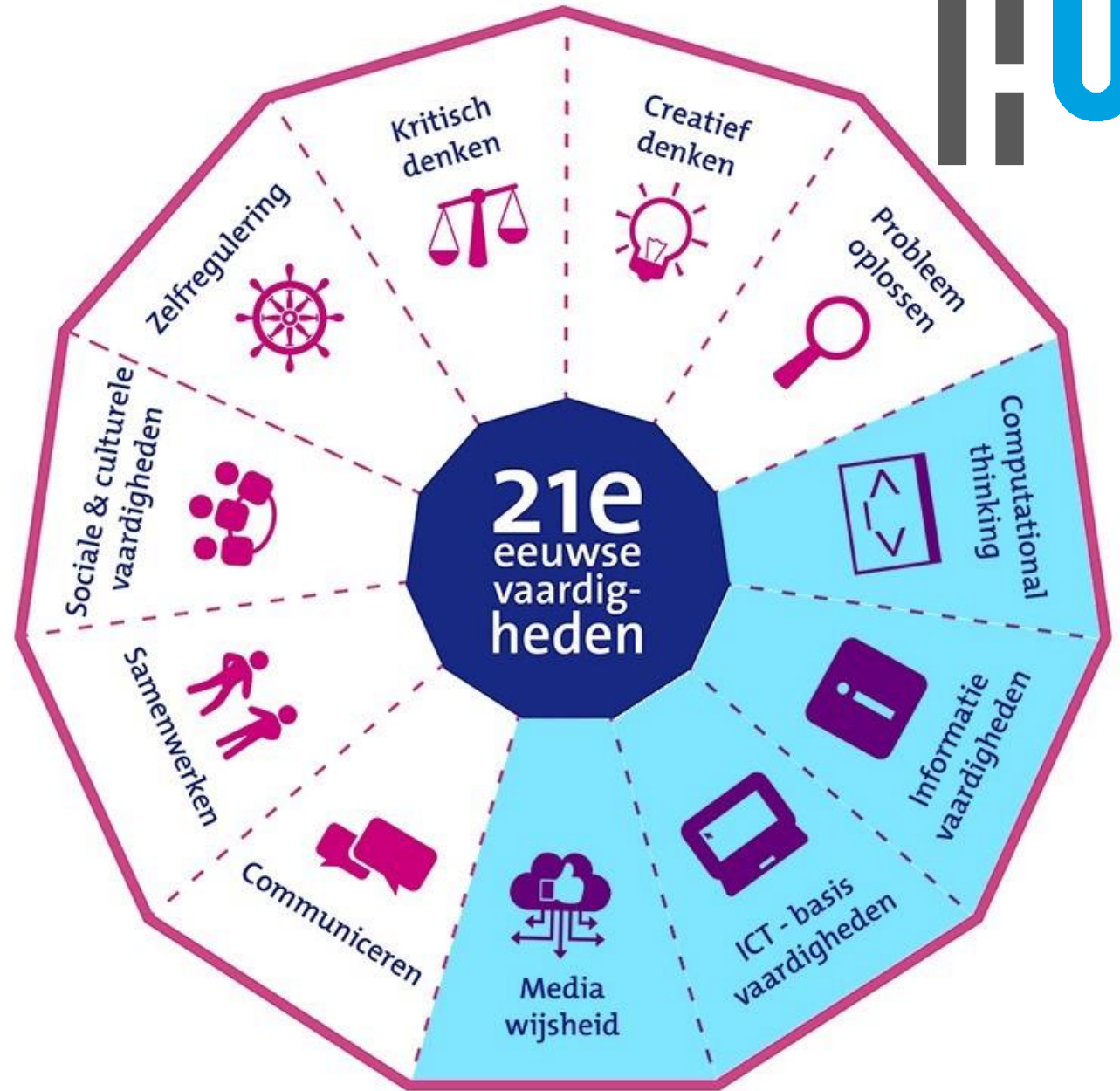
Programma

- 1. Factchecken bron**
- 2. Theorie desinformatie en duurzaamheid**
- 3. Herken de manier van misleiding**
- 4. Moeilijke gesprekken in de klas**



Mediawijsheid

Onderdeel van 21ste eeuwse vaardigheden en digitale geletterdheid



Misinformatie, desinformatie, nepnieuws

- **Misinformatie:** onjuiste/misleidende informatie die min of meer *per ongeluk* wordt verspreid. De verspreider weet niet dat de informatie niet klopt.
- **Desinformatie:** is onware, inaccurate of misleidende informatie die *met opzet* wordt gemaakt en verspreid om geld te verdienen of om een persoon, sociale groep, organisatie of land te schaden.
- Onder **nepnieuws** wordt soms desinformatie en soms misinformatie verstaan. Het begrip nepnieuws wordt ook als synoniem gebruikt voor leugens en voor onzorgvuldige journalistiek.

1.

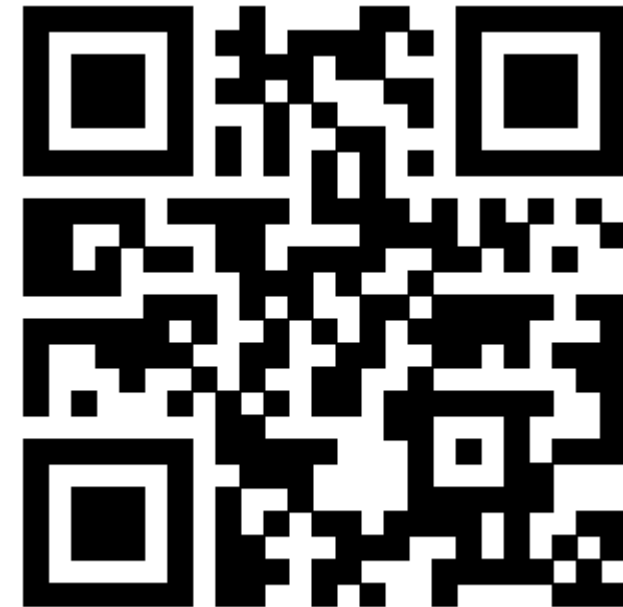
Factchecken bron

Factchecken bron

Open bron [‘Groene rekenkamer’](#)

Onderbouw waarom je deze informatie betrouwbaar vindt of niet.

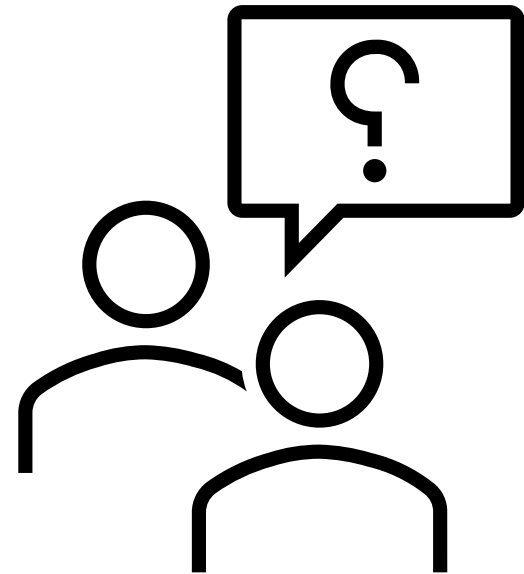
Je hebt 3 min



edu.nl/9xwmj

Nabespreking online casus

- Betrouwbaar of niet?
- Hoeveel tabs heb je open?
(middelste muisknop)
- Hoeveel van die tabs zijn externe websites?
- Wie heeft zoekmachine gebruikt om organisatie of auteur te checken?
- Wie heeft niet meteen op de eerste drie zoekresultaten geklikt?
- Wie heeft Wikipedia gebruikt?



Een milieu vol argwaan ; Bestrijders van gevestigde opvattingen over vervuiling worden betaald door de industrie

 [Citatie exporteren](#)

de Volkskrant

December 18, 2004

© 2004 PCM Uitgevers B.V.

Section: Wetenschap; Pg. W01

Length: 2110 words

Byline: DOOR JEROEN TROMMELEN

Body

Sceptici

Een schoner milieu is overbodig en duur, zeggen de sceptici van Heidelberg. Ze worden gesteund door boeren, jagers, bouwtoeleveranciers en de farmaceutische industrie.

Het zenuwcentrum van de antimilieubeweging in Nederland is een hoekje met kinderspeelgoed en de keukentafel met gemorste hagelslag. Met twee kinderen en een hond. Hanekamp van HAN bv kantoor aan huis. Kleinschalig en licht-chaotisch: net lijkt de milieubeweging zeer wel.

Toch wordt hier **de strijd gestreden tegen het verzonden broeikas**effect en tegen de vele voorbeelden van 'overbodige en belachelijke' milieuwetgeving van dit land. Een strijd die in toenemende mate wordt gewonnen, zegt Hanekamp, terwijl hij de boterhammenbordjes opruimt en per ongeluk een volle doos bouwsteentjes omgooit.

-  [Kopiëren \(snel\)](#)
-  [Kopiëren \(geavanceerd\)](#)
-  [Toevoegen aan zoekvraag](#)

meer invloed, beweren ze. En de industrie wil meer invloed. De vloer ligt bezaaid met boterhammenbordjes. Hij houdt directeur dr. Jaap

g. en ook de
te
rijke en technische
erbij brengen.
indelijk,
elemaal

DONEER

elde

wijze bij

en van

Intro Stanford Lateral Reading



Lateraal lezen

Eerst horizontaal en dan pas verticaal lezen.

Lateral Reading

When you come across an unfamiliar online source:

- Open a new tab in your browser.
- Search the name of the unfamiliar source.
- Check what trustworthy sites say about it.
- If the source seems untrustworthy, don't waste your time on it. Find a better source.

Checklist betrouwbaarheid van bronnen

ALTIJD MAAR GOOGLE EN WIKIPEDIA... HOE BEOORDEEL JE SNEL DE GEBRUIKTE INFORMATIEBRONNEN?

Internet is bij studenten heel erg populair. Dat is goed want het biedt veel mogelijkheden. Je kunt er veel informatie vinden. Echter niet alle informatie is even betrouwbaar. Dit komt doordat iedereen op het World Wide Web kan verkondigen wat hij wil. Het is belangrijk dat je hier kritisch mee omgaat en met de beste bronnen komt. Deze checklist helpt een handje daarbij.

BETROUWBAAR

Is de auteur een hedendaagse deskundige?
Is de auteur te benaderen?
Is de sitebeheerder, organisatie of uitgever bekend?
Zijn er naast e-mail nog andere mogelijkheden om de makers van de site te bereiken?

JUIST

Wat is het doel van de informatiebron (reclame, propaganda etc.)?
Bevat de bron feiten of meningen?
Worden meningen onderbouwd?
Is de bron toepasbaar?

VOLLEDIG

Is er een overzicht van gebruikte bronnen genoteerd?
Ontbreken relevante bronnen of informatie?

ACTUEEL

Is de datum vermeld?
Is de site recent bijgewerkt?

CONTROLEERBAAR

Is de informatie gevonden via bibliotheken, overheden of universiteiten?
Deze instellingen stellen over het algemeen geëvalueerde informatie beschikbaar.
Is de informatie uit de bronnen voorzien van verwijzingen of literatuur-opgaven?

TIP!

Uit de extensie achter de punt (.) kun je veel afleiden:
 .com = commercieel
 .edu = educatief
 .gov = overheid
 .xs4all.nl = persoonlijk

Checklist HU

MEDIATHEEK
Kom kennis maken
hr.nl/mediatheek

CRAAP Test

Beeoordeel bronnen op betrouwbaarheid en bruikbaarheid met de CRAAP test. Beantwoord onderstaande vragen en geef daarbij steeds een score van 1-10. De opgetelde score geeft je een idee van de kwaliteit van de bron. Houd bij je beoordeling rekening met het doel waar jij de informatie voor nodig hebt. Bijvoorbeeld, of een bron actueel genoeg is kan verschillen per onderwerp. Voor het in kaart brengen van actuele marktontwikkelingen zal een recente bron belangrijker zijn, dan bij informatie over een historische gebeurtenis.

Wat is de bron die je beoordeelt? (Titel, auteur, eventueel link naar bron)

<p>Currency (actualiteit): hoe actueel is de informatie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wanneer is de informatie gepubliceerd? Is de informatie nog gewijzigd of geüpdatet? • Is de informatie actueel genoeg voor je onderwerp? 	<p>0 niet beoordeeld</p>
<p>Relevance (relevantie): is de informatie relevant voor je onderwerp?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is het antwoord gerelateerd aan je onderwerp, of beantwoordt het een onderzoeksvraag? • Voor welk publiek is de informatie bedoeld (bv. algemeen publiek/experts/onderzoekers)? 	<p>0 niet beoordeeld</p>
<p>Authority (autoriteit): is de maker een autoriteit op dit onderwerp?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie is de auteur/uitgever/bron/sponsor? • Wat zeggen andere bronnen over de maker? Wat vind je hierover op internet, wordt de auteur gezien als betrouwbaar, of juist controversieel? • Waaruit blijkt dat de auteur expert is op dit gebied? (bv. opleiding, achtergrond, verbonden aan bepaalde organisatie) 	<p>0 niet beoordeeld</p>
<p>Accuracy (accuratheid): is de informatie waar, correct en betrouwbaar?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wordt de informatie ondersteund met bewijsmateriaal? • Wordt er verwezen naar gebruikte bronnen? • Is de informatie beoordeeld door andere experts (bv. Peer review)? • Wordt de informatie bevestigd in andere bronnen? 	<p>0 niet beoordeeld</p>
<p>Purpose (doel): wat is de reden voor het bestaan van de informatie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is het doel van de informatie (bv. informeren, entertainen, overtuigen)? 	<p>0 niet beoordeeld</p>

Open dit formulier met PDF software (bv. Adobe Acrobat). Om de totaalscore te kunnen berekenen.

CRAAP Scoreformulier
Hogeschool Rotterdam

2.

Theorie desinformatie over klimaatverandering

Wat is desinformatie?

Desinformatie is onware, inaccuraat of misleidende informatie die met opzet wordt gemaakt en verspreid om geld te verdienen of om een persoon, sociale groep, organisatie of land te schaden.

Bron: www.rijksoverheid.nl



<https://pixabay.com/nl/photos/nep-nieuws-media-desinformatie-2355686/>

Klimaatverandering volgens IPCC

Intergovernmental panel on climate change

De invloed van de mens is waargenomen in de opwarming van de atmosfeer en de oceaan, in veranderingen in de wereldwijde waterkringloop, in afname van sneeuw en ijs, in de wereldwijd gemiddelde zeespiegelstijging, en in veranderingen in sommige klimaatextremen. De duidelijkheid van de invloed van de mens is toegenomen sinds het laatste IPCC-rapport uit 2007. Het is uiterst waarschijnlijk dat de invloed van de mens de belangrijkste oorzaak is van de waargenomen opwarming sinds het midden van de 20ste eeuw.

Bron IPCC

IPCC the United Nations body for assessing the science related to climate change.

Betrouwbaarheid IPCC

IPCC:

- IPCC is een onafhankelijke organisatie om alle klimaatwetenschappelijke publicaties te beoordelen en er conclusies aan te verbinden
- Iedere 5 jaar komt er een rapport uit gebaseerd op al bestaande en het meest recente wetenschappelijke onderzoek

- Duizenden wetenschappers van over de hele wereld en van alle relevante disciplines zijn bij het uitgebreide proces van rapporten schrijven betrokken. Dat doen ze geheel vrijwillig; ze krijgen er niet voor betaald

Bron: <https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/uitleg/ipcc/>

Een Nederlandstalige samenvatting van het IPCC syntheserapport 2023 vind je op <https://elketiendegraadtelt.nl/>

Rapport IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change)

BELANGRIJKSTE BOODSCHAPPEN



Klimaatverandering is **wetenschappelijk bewezen**



De **mensheid** is verantwoordelijk voor het **versnellen van de klimaatverandering**



De **gevolgen** van klimaatverandering zijn al overal ter wereld **voelbaar**



Dringende actie is nodig om een **ontsporing te voorkomen**



We zijn allemaal actoren en hebben een rol te spelen



Zo snel mogelijk wereldwijde koolstofneutraliteit bereiken

ELKE HALVE GRAAD TELT

ELK JAAR TELT

ELKE KEUZE TELT

Wat is klimaatverandering?

Kijk de video die de NOS heeft gemaakt voor het Jeugdjournaal [Wat is het klimaat en klimaatverandering precies? \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Toename van CO₂ en methaan

- De toename van CO₂ komt vooral door de verbranding van aardolie, aardgas en steenkool
- De toename van methaan komt door landbouw (bijvoorbeeld koeien en rijstvelden), moerasgas in waterrijke gebieden en door weglekken van aardgas.

Deze Broeikasgassen zorgen ervoor dat warmte wordt vastgehouden en daardoor stijgt de temperatuur op aarde.

Als de temperatuur op aarde meer dan 1,5 °C stijgt, heeft dat grote gevolgen heeft voor de mens en voor onze leefomgeving. De zeespiegel stijgt, er komen langere periodes van hitte en droogte, en andere

periodes met extreem veel neerslag. Dit kan zorgen voor overstromingen, mislukte oogsten en hongersnood, meer vluchtelingen en meer ziekten en plagen. (www.rijksoverheid.nl)

Volgens het KNMI is in De Bilt de natste oktobermaand gemeten sinds het begin van de waarnemingen met 220 mm neerslag

Onderzoek Centraal Bureau voor de Statistiek

Drie kwart volwassenen bezorgd over gevolgen klimaatverandering

28-11-2023 00:00



Er zijn echter nog steeds mensen die niet in klimaatverandering geloven

Door middel van 10 soorten misleidend nieuws proberen ze ons op andere gedachten te brengen

Gevaar is als je maar al te vaak iets hoort dan veroorzaakt dat het **illusory truth effect**: de neiging om te geloven dat valse informatie correct is na herhaalde blootstelling (Nash et al., 2015)

TIEN SOORTEN MISLEIDEND NIEUWS



		INVLOED	
propaganda <ul style="list-style-type: none"> wordt ingezet door regeringen, bedrijven en non-profitorganisaties om standpunten, waarden en kennis te manipuleren werkt op het gevoel kan voordelig zijn, maar ook schadelijk 	activistisch <ul style="list-style-type: none"> ideologisch, feiten worden geïnterpreteerd, al beweert men soms onpartijdig te zijn feiten die passen bij het verhaal worden vermeld, andere niet emotioneel en gepassioneerd taalgebruik 	 geen	 weinig
clickbait <ul style="list-style-type: none"> opvallende, sensationele titels, bedoeld om af te leiden vaak misleidend, content komt soms niet overeen met titel zorgt voor advertentie-inkomsten 	complottheorie <ul style="list-style-type: none"> versimpelde uitleg van complexe realiteit, als antwoord op angst of onzekerheid niet falsifieerbaar; bewijs dat complot weerlegt vat men juist op als bevestiging van het complot deskundigheid en autoriteit worden verworpen 	 middelmatig	 veel
gesponsorde content <ul style="list-style-type: none"> redame die eruitziet als redactioneel artikel potentieel belangenconflict voor echte persbureaus consument herkent content mogelijk niet als reclame, als dit niet duidelijk vermeld is 	pseudo-wetenschap <ul style="list-style-type: none"> verhaalt over 'groenwassen', antivaccinatie, wondermiddelen en ontkenning klimaatverandering deskundigen worden vaak tegengesproken trekt serieus onderzoek in twijfel door overdreven of onware beweringen 	 geen	 veel
satire en hoax <ul style="list-style-type: none"> maatschappijkritiek of humor kwaliteit varieert sterk, bedoeling soms niet duidelijk mensen die content voor waar houden, worden belachelijk gemaakt 	verkeerde informatie <ul style="list-style-type: none"> mengeling van feiten, onware en gedeeltelijk onware content kan bedoeld zijn om te informeren; soms weet schrijver niet dat content onwaar is aan verkeerde persoon toegeschreven, geknoeid met content, misleidende titels 	 geen	 veel
fout <ul style="list-style-type: none"> gevestigde persbureaus maken soms fouten fouten kunnen schadelijk zijn voor een merk, aanstoot geven of leiden tot een rechtszaak respectabele organisaties bieden excuses aan in publicatie 	onzin <ul style="list-style-type: none"> compleet verzonden content, opzettelijk verspreid om fout voor te lichten guerrillamarketing-tactiek; bots, opmerkingen en nagemaakte merkartikelen motivatie: advertentie-inkomsten, politieke invloed of beide 	 geen	 veel

MOTIVATIE

- € geld
- 🛡️ politiek / macht
- 🤡 humor
- 👊 geestdrift
- 📰 (fout) informeren



EAVI. (datum onbekend). Fake news: Ten types of misleading info.
 EAVI: Media literacy for citizenship.
 Geraadpleegd op dag maand jaar, van <https://eavi.eu/beyond-fake-news-10-types-misleading-info/>

DIEPER GRAVEN ...

3.

Werkvorm soorten misleiding

Werkvorm: Vormen van misleiding

Je ziet onderstaand 10 icoontjes die ieder staan voor een soort van nieuws. De kunst is om in het document het juiste icoontje bij de juiste tekst of het juiste filmpje te plaatsen.

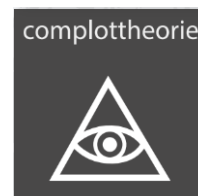
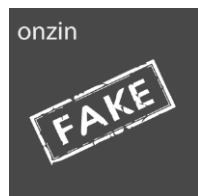
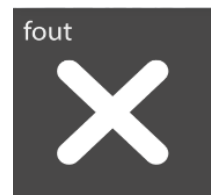
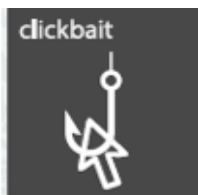


Ga naar de werkvorm in Word

Nabespreken werkvorm

Welke antwoorden hebben jullie gegeven?

Wat was makkelijk te categoriseren en wat was complex?



“KNMI mag zich alleen bezighouden met weersvoorspellingen”



De Mos van de PVV wil dat het instituut zich richt op de hoofdtaak: weersvoorspellingen.”

Het KNMI mag zich van De Mos niet bemoeien met de invloed van de mens op klimaatveranderingen. Door zich, zoals bij het samenstellen van de atlas, te baseren op eigen metingen, cijfers en feiten heeft het weerinstituut zich daar volgens de PVV schuldig aan gemaakt. Klimatologische gegevens van het verleden vastleggen is nergens voor nodig, aldus De Mos. Het KNMI mag zich alleen bezig houden met of het morgen weer gaat regenen.

Kerntaken KNMI

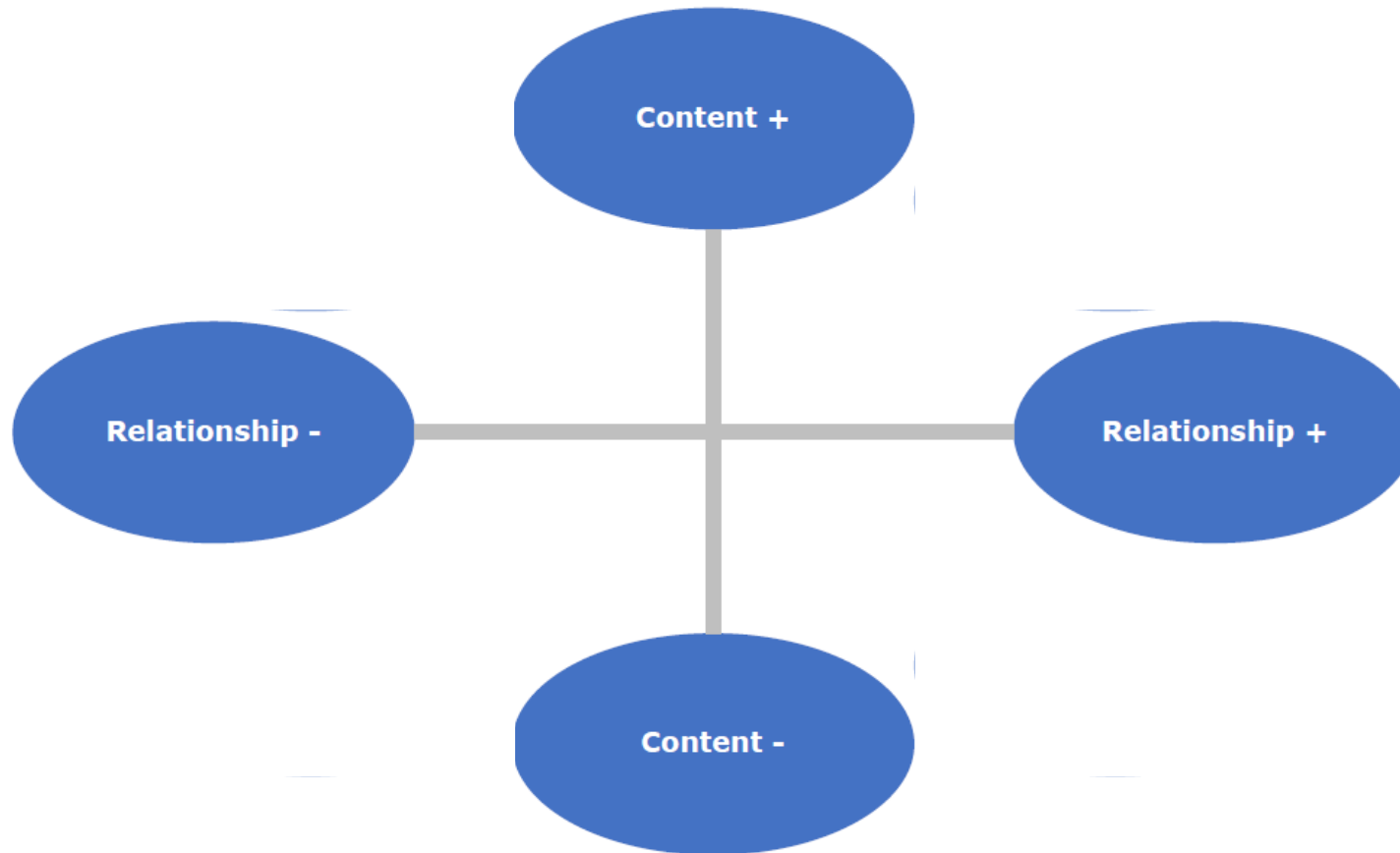
Voor een veilig en leefbaar Nederland dat voorbereid is op de invloeden van weer en de gevolgen van klimaatverandering en aardbevingen.

Het KNMI verricht onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek op het gebied van weer, klimaat, seismologie en overige geofysica. Veelal in samenwerking met universiteiten en onderzoeksinstituten, zowel nationaal als internationaal.

Zingen op Tiktok over acties die uitgevoerd zijn en hoe belachelijk dat is.



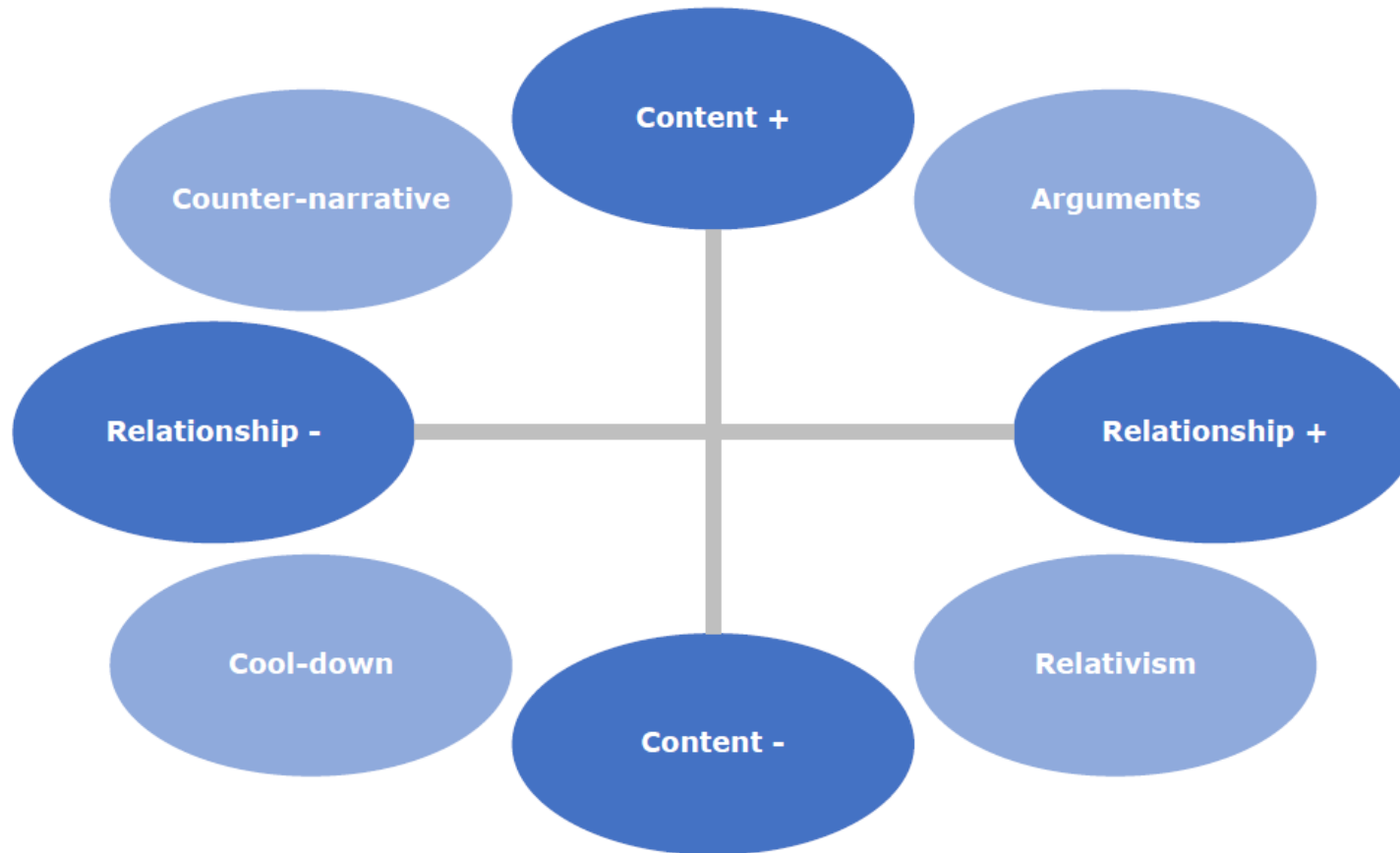
Model controversiële onderwerpen



Wansink, B., Patist, J., Zuiker, I., Savenije, G., & Janssenswillen, P. (2019). Confronting conflicts. History teachers' reactions on spontaneous controversial remarks. *Teaching History*, 175, 68–75.

<https://dare.uva.nl/search?identifier=746d4e5f-decd-40f2-9523-c169927af55f>

Model controversiële onderwerpen



Wansink, B., Patist, J., Zuiker, I., Savenije, G., & Janssenswillen, P. (2019). Confronting conflicts. History teachers' reactions on spontaneous controversial remarks. *Teaching History*, 175, 68–75.

<https://dare.uva.nl/search?identifier=746d4e5f-decd-40f2-9523-c169927af55f>

Goede kaders voor een discussie



Voorbeeld van basisregels voor een discussie
(die je vooraf afspreekt):

1. Benoem dat meningen vaak niet goed of fout zijn, maar slechts van elkaar verschillen.
2. Onderbreek de spreker niet.
3. Onderbouw jouw mening met bewijs en voorbeelden.
4. Het is prima om kritiek te hebben op wat gezegd is, maar niet om kritiek te hebben op de persoon die de mening uit.
5. Luister en spreek met hetzelfde respect dat je graag van anderen zou willen ontvangen.

National Council for the Social Studies (2019), www.socialstudies.org/conference, geraadpleegd op 2019-04-30, geciteerd in Wansink, B., Patist, J., Zuiker, I., Savenije, G., & Janssenswillen, P. (2019). Confronting conflicts. History teachers' reactions on spontaneous controversial remarks. *Teaching History*, 175, 68–75. <https://dare.uva.nl/search?identifier=746d4e5f-decd-40f2-9523-c169927af55f>

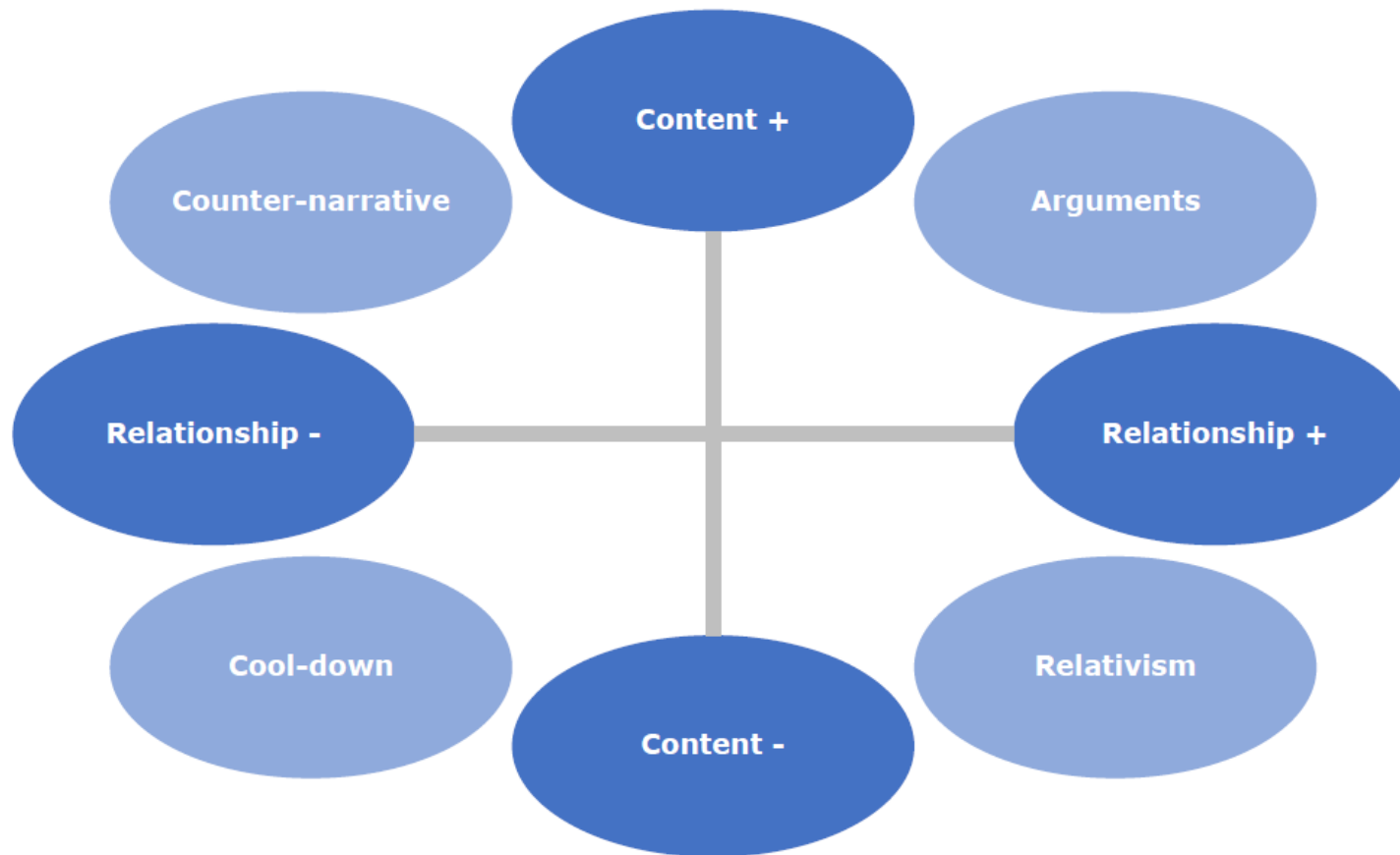
Goed argumenteren



Een sterke redenering:

1. Is een reactie op de rationele redenering, in plaats van een aanval op de persoon.
2. Is gebaseerd op feiten en niet op aannames.
3. Geeft niet de indruk dat er slechts twee mogelijkheden zijn, terwijl er in werkelijkheid meer zijn.
4. Doet geen beroep op emotie, traditie, populaire meningen of nationale trots.
5. Ontloopt geen verantwoordelijkheid door de schuld bij een ander te leggen.
6. Gaat niet uit van een karikaturale voorstelling van een persoon of groep.
7. Gebruikt geen extreme voorbeelden om het eigen standpunt te verdedigen.

Eigen ervaring



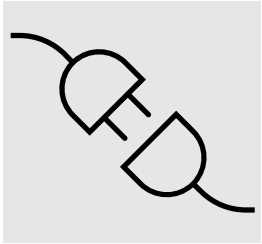
In tweetallen:

- Benoem tenminste één ervaring met het doceren van een controversieel onderwerp zoals klimaatverandering voor een groep.
- Was deze ervaring positief, negatief of neutraal?
- Bepaal samen waar die ervaring in het kwadrant past.
- Wat is er van deze ervaring te leren?

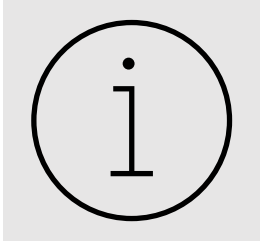
4.

Afsluiting van de workshop

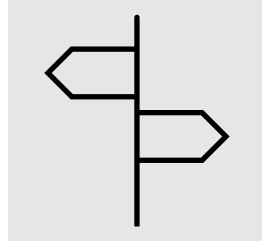
Trainingsaanbod HU-bibliotheek



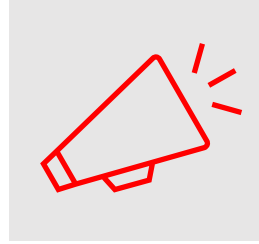
Inleiding Digitale Geletterdheid



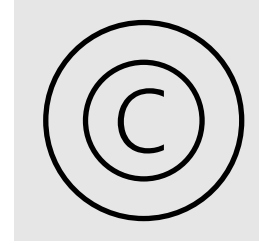
Informatie zoeken & verwerken



Literatuur verwijzen (APA)



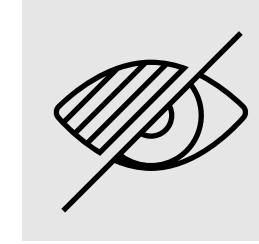
Fake News & Desinformatie



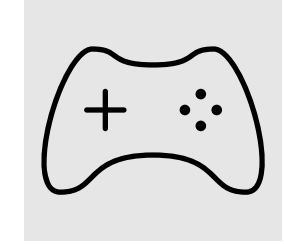
Auteursrecht



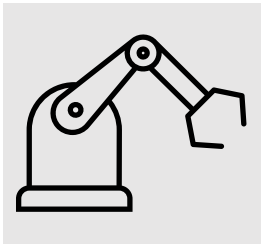
Reference management in Refworks



Digitale toegankelijkheid



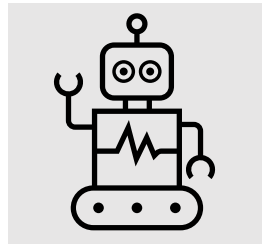
Gamification



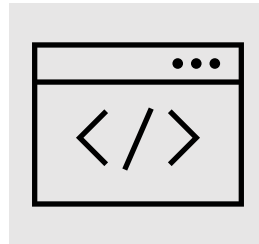
Trends in technologie



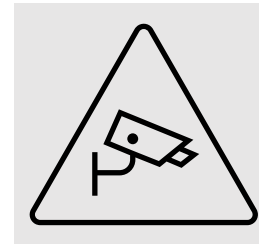
Virtual & Augmented Reality



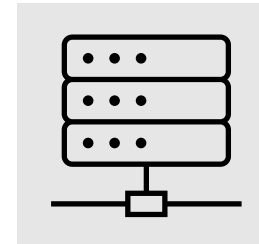
Robotica



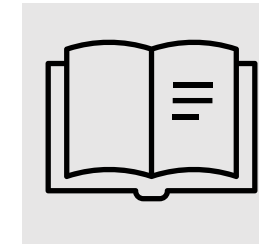
Programmeren basis



Online veiligheid & anonimiteit



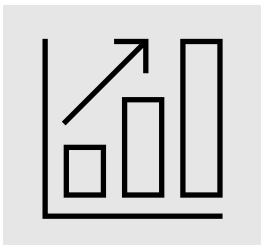
Opleidingspecifieke databanken



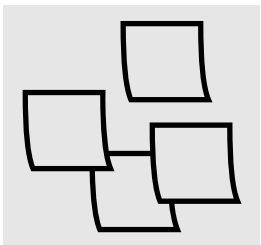
Open leermiddelen



Open access publiceren



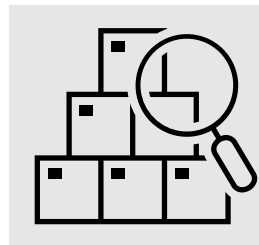
Publiceren van onderzoeksdata



Datamanagement-plan



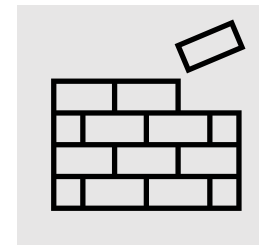
HU Research Drive



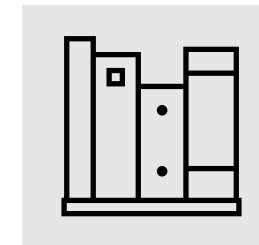
Systematic Review



Tools analyseren van onderzoek



Bestaande datasets vinden



Kennismaking & rondl. bibliotheek



Volledig trainingsaanbod:
bibliotheek.hu.nl/hulp-en-ondersteuning/workshops

KEEP
CALM
AND
ASK A
LIBRARIAN



Bedankt voor jullie aandacht

Indra van Deemter
indra.vandeemter@hu.nl
Informatiespecialist HUB

Pim Renou
pim.renou@hu.nl
Informatiespecialist HUB

<https://search.edusources.nl/materialen/ded3fa34-e742-460c-8859-fea10d97ceb2/workshop-desinformatie-casus-klimaatverandering>